



## Puutiaisten levittämät taudit Suomessa

**Borrelioosi** on bakteerin aiheuttama tauti, jonka oireet alkavat 3–30 vrk kuuttua puutiaisen puremasta. Noin puolella tartunnan saaneista pureman alueelle kehittyy punoittava, laajeneva ihottuma (erythema migrans) tai harvemmin sinertävä tai punertava patti (lymfosytooma). Myös flunssan kaltaisia yleisoireita voi esiintyä. Hoitamattomana tartunta saattaa johtaa myöhäisborrelioosiin, johon voi kuulua monenlaisia oireita ihossa, hermostossa, nivelissä tai sydämessä.

Varhaisvaiheen borrelioosi todetaan oireiden perusteella eikä laboratoriokokeita tarvita. 2–3 viikon antibioottikuuri on tehokas hoito. Tautia vastaan ei ole rokotetta.

**Puutiaisaivotulehdus** on viruksen aiheuttama tauti. Suurin osa tartunnan saaneista on oireettomia, mutta osalla kehittyy 4–28 vrk:n kuluttua puremasta kuumetta, lihaskipuja ja sairauden tunnetta. Heistä noin 20–30 % saa viikon kuumeehtoman vaiheen jälkeen aivotulehduksen, johon voi liittyä mm. kuumetta, päänsärkyä, niskajäykkyyttä, silmien valonarkuutta, pahoinvointia ja muita hermostoperäisiä oireita. Osalle aivotulehduksen sairastaneita jää pitkäkestoisia jälkioireita.

Puutiaisaivotulehduksista vastaan ei ole lääkettä, mutta tautia voidaan ehkäistä rokotteella.



© J. Gathany - US-CDC Library

Lisää tietoa borrelioosin ja puutiaisaivotulehduksen vuosittaisista tapausmääristä ja riskialueista Suomessa sekä puutiaisaivotulehdusrokotteesta (TBE) on saatavilla THL:n verkkosivuilla.



TERVEYDEN JA  
HYVINVOINNIN LAITOS



## Puutiaisten levittämät taudit

# Ohjeita suojautumiseen



## Puutiaiset voivat levittää tauteja



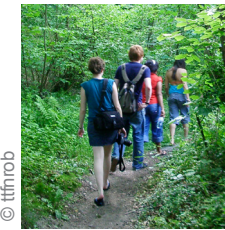
© ECDC/GuyHendrickx

*Ixodes ricinus*

Puutiaiset eli arkikielissä punkit ovat hyvin pienikokoisia hämähäkkieläimiä, jotka imevät ravinnokseen nisäkkäiden, liskojen ja lintujen verta. Aterioidessaan ne voivat saada elimistöön isäntäeläinten bakteereja tai viruksia.

Kun puutiainen imee verta ihmisestä, siinä olevat taudinaihottajat voivat siirtyä ihmiseen ja aiheuttaa sairauksia. Suomessa

tärkeimmät puutiaisten levittämät taudit ovat borrelioosi ja puutiaisaivotulehdus. Puutiaisen purema itsessään ei ole vaarallinen, ja puutiaisten levittämiltä taudeilta on mahdollista suojautua.



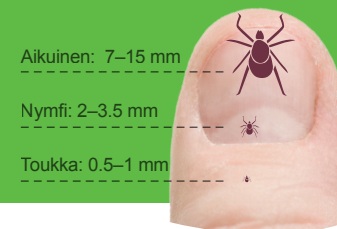
© ttfmrob



© ECDC-Guy Hendrickx

## Tietoa puutiaisesta

Puutiaiset elävät aluskasvillisuuden seassa. Ne tarttuvat ohikulkevaan ihmiseen tai eläimeen käyttämällä jaloissaan olevia koukkuja.



Aikuinen: 7–15 mm

Nymfi: 2–3.5 mm

Toukka: 0.5–1 mm

Kuva on suuntaa antava. Tarkempi koko riippuu puutiaislajista.

Puutiaisen elinkaareen kuuluu neljä muotoa: muna, toukka, nymfi ja aikuinen puutiainen. Näistä kolme viimeistä imevät verta ja voivat levittää tauteja.

Toukat näyttävät paljain silmin lähinnä pölyhiukkasilta, mutta nymfit ovat jo hieman suurempia. Aikuiset puutiaiset näyttävät pieniltä hämähäkeiltä. Niiden väri voi vaihdella punertavasta ruskeaan tai mustaan. Ruokaillessaan naaraspuutiainen voi paisua jopa herneen kokoiseksi, kun sen keho täyttyy verellä.



©Willow



© Sugeesh

## 🕒 Riskialueet

Puutiaisia esiintyy lähes koko Suomessa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Ne viihtyvät esimerkiksi ruohikossa ja pensaikossa erityisesti siellä, missä on varjoista ja kosteaa.

Puutiaisten levittämistä taudeista borrelioosia tavataan Suomessa laajasti. Myös puutiaisaivotulehdustapauksia on raportoitu eri puolilla Suomea, mutta tauti on selvästi borrelioosia

harvinaisempi ja tautitapaukset rajoittuvat usein pienelle alueelle. Suurin osa puutiaisista ei levitä mitään sairauksia.

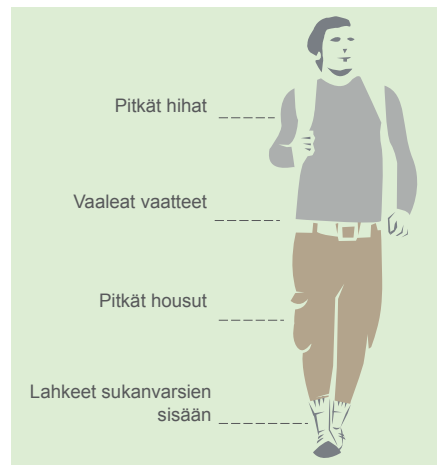
Puutiaisia ja niiden levittämiä tauteja esiintyy myös useissa Euroopan maissa ja muuallakin maailmassa, joten puutiaisilta suojautuminen on hyvä pitää mielessä myös matkalle lähtiessä.

## 🐛 Puutiaisilta suojautuminen

Puutiaisten levittämät taudit voi torjua suojautumalla puremilta. Luonnossa liikkeessa kannattaa käyttää suojaavaa vaatetusta kuten pitkähihaisia ja -lahkeisia vaatteita. Puutiaisiin tehoava hyönteiskarkoite antaa lisäsuojaa.

Jokailtainen ”punkkisyynti” ja puutiaisten poistaminen heti havaittaessa vähentävät riskiä sairastua erityisesti borrelioosiin. Puutiaisaivotulehdus voi kuitenkin tarttua puremasta jo minuuteissa.

Puutiaisaivotulehdukselta voi suojautua rokotteella. Rokote ei kuitenkaan suojaa puutiaisten puremilta tai borrelioosilta. Se, kannattaako rokotte hankkia, riippuu puutiaisaivotulehduksen riskistä eli esimerkiksi siitä, kuinka paljon omalla asuin- tai mökkeilykunnalla on tavattu puutiaisaivotulehdusta. Asiasta voi keskustella lääkärin kanssa. Ahvenanmaalla puutiaisaivotulehdusrokote kuuluu kansalliseen rokotusohjelmaan.



## + Puutiaisten irrottaminen

Ulkona liikkumisen jälkeen kannattaa tarkistaa vartalon iho ja vaatteet puutiaisten varalta. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää kainaloihin, nivusiin, alaraajoihin, napaan, niskaan ja päähän. Lapsilla puutiaiset löytyvät usein hiusrajasta. Koska puutiaiset ovat hyvin pieniä, ne jäävät helposti huomaamatta. **Suurennuslasista voi olla apua.**

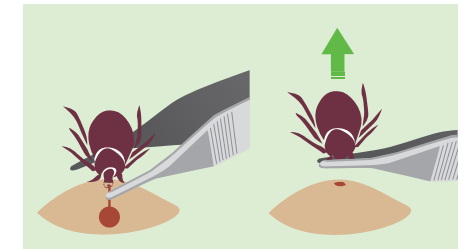


Ihohon kiinnittynyt puutiainen voi näyttää pieneltä tummalta pisteeltä, jota ei pysty pyyhkäisemään pois. Yleensä purema on kivuton. Tartuntariskin vähentämiseksi puutiainen kannattaa kuitenkin irrottaa mahdollisimman pian.

Käytä pinsettejä tai erityistä puutiaisenpoistotyökalua ja ota puutiaisesta kiinni mahdollisimman läheltä ihon pintaa.

Vedä ylöspäin tasaisella liikkeellä. Älä temmo tai väännä. Varo myös puristamasta puutiaista liian lujaa.

Älä levitä puutiaisen päälle voita tai muita aineita, koska tämä voi saada puutiaisen tyhjentämään vatsansa sisällön ihoon, mikä lisää tartuntariskiä.



Kääri puutiainen esimerkiksi wc-paperiin. Puutiaisen voi hävittää huuhtomalla sen alas wc-pöntöstä.



Pese puremakohta lämpimällä vedellä ja saippualla ja käytä antiseptistä puhdistusainetta.

Onnistuneesta poistosta huolimatta ihoon saattaa jäädä puutiaisen osia: tämä ei ole vaarallista. Puremakohtaa kannattaa kuitenkin seurata, ja jos sen ympärille kehittyy leviävää punoitusta, on syytä hakeutua lääkäriin.